

Jakso 1: KokoNainen-työote – pala nais erityistä päihdetyötä

Naisten päihteidenkäytöstä, nais erityisestä päihdetyöstä ja erityisesti siitä, miten naiseus tulisi huomioida päihteistä kuntoutumisessa, puhutaan edelleen aika vähän. Kysymys on iso ja monisyinen, mutta vähän kerrallaan me voimme oppia ymmärtämään siitä yhä enemmän.

Minä olen Yhdessä kokoNAINEN-hankkeen koordinaattori Maiju ja kuuntelet podcastia Kokonaiset.

Tässä jaksossa puhutaan siitä, mitä nais erityisyys sisältää. Miksi me tarvitsemme nais erityistä päihdetyötä, ja mitä meidän kehittämisen KokoNainen-työotteen keskeiset elementit ja teemat ovat.

Mitä nais erityisyys sitten oikeastaan sisältää?

Yleensä, kun puhutaan naisille suunnatusta päihdetyöstä, herkästi ajatellaan, että riittävä taso on, että työntekijä on nainen ja asiakas on nainen. Näin ei kuitenkaan ole.

Se, että työntekijällä ja asiakkaalla on sama sukupuoli, on yksi elementti nais erityisessä päihdetyössä. Kuitenkin jotta voidaan puhua nais erityisyydestä, niin myös hoidon sisällön on poikettava sukupuolineutraaleista palveluista ja siinä on otettava huomioon tiettyjä seikkoja ja erityispiirteitä, jotka ovat juuri naisten päihteiden käytölle tyypillisiä.

Jos pyritään yksinkertaistamaan, mitä nais erityisyys oikeastaan on, keskeistä on ymmärrys siitä, että sukupuolella ja naiseudella on oikeasti merkitystä päihteiden käyttöön liittyvässä problematiikassa mutta myös kuntoutumisessa ja toipumisessa. Meillä tulee olla jonkinlainen käsitys siitä, mitä ovat naisten erityiset palvelutarpeet ja mitkä ovat ne ongelmat, jotka nivoutuvat erityisesti naisten päihteiden käyttöön sekä ymmärrys, millaisia teemoja naisten kanssa tulisi käydä läpi.

Nais erityiseen liittyy myös tietyt teoreettiset ja menetelmällisesti lähtökohdat ja ymmärrys niistä, mutta nais erityisyyden yksiselitteinen määrittäminen on aika hankalaa, koska tarkkoja määritelmiä tai raameja ei ole, vaan se on sekoitus erilaisia teoreettisia lähtökohtia ja erilaisia työskentelytapoja.

Nais erityiseen päihdetyöhön liittyy yhtenä osana feministisen sosiaalityön näkökulma, joka ajattelee niin, että naiset tulisi kohdata sekä yksilöinä että sukupuolensa kautta. Siihen liittyy myös näkemys, jossa ajatellaan, että naisille tulee tarjota palveluita heidän itsensä takia. Ei esimerkiksi perheroolin vuoksi. Kyse on siitä, että naiset nähdään ensisijaisesti naisina ja heidät kohdataan naisina ja yksilöinä ja heille tarjotaan apua, koska he ovat avun arvoisia.

Miksi nais erityistä päihdetyötä sitten tarvitaan?

Naisten päihteiden käyttö on monimutkainen vyyhti ja siihen liittyy paljon erilaisia asioita. Lisäksi pelkkä päihteettömyyden saavuttaminen ei vielä riitä vaan toipumisen pitäisi olla kokonaisvaltaista, kuten tietysti kaikilla. Naisten päihteiden käyttö on sidoksissa erilaisiin traumaattisiin kokemuksiin mutta myös erilaisiin rooleihin ja odotuksiin, mitä yhteiskunta asettaa naisille. On tärkeää, että näitä elementtejä huomioidaan myös kuntoutumisessa ja työssä, jota naisten kanssa tehdään.

Tietenkään ei voida yksiselitteisesti sanoa, että naisten päihdeongelmat ovat täysin erilaisia kuin miesten päihdeongelmat. Molemmat voivat kokea samoja ongelmia ja haasteita. Sen takia onkin tärkeää, että löydetään elementtejä, jotka tuottavat positiivisia asioita ja hyviä hoitotuloksia työskennellessä juuri naisten kanssa. Kun me työskentelemme naisten kanssa, voimme käyttää samoja elementtejä kuin miesten kanssa mutta siten, että ne ovat ikään kuin räätälöity naisten tarpeisiin ja tai niissä huomioidaan naisilla korostuvat ilmiöt ja teemat. Alun perin päihdehoito on kehittynyt hyvin yksilökeskeiseksi ja rakentunut miesten tarpeisiin. Se on täysin ymmärrettävää, koska naiset ovat

olleet ja ovat edelleen vähemmistö päihteiden käyttäjistä. Usein hoito on ollut sellaista, että se on keskittynyt nimenomaan päihderiippuvuuteen. Naisia on hoidettu samoin menetelmin kuin miehiä, mutta on huomattu, että ne menetelmät eivät välttämättä tue naisia samalla tavoin päihteettömyyteen. Sen vuoksi on lähdetty kehittämään hoitomuotoja erityisesti naisille. Näissä hoitomuodossa tulee kiinnittää vahvasti huomiota erilaisiin psyykkisiin ja fyysisiin oireisiin ja huomioida kokonaisvaltaisesti naisen hyvinvointi.

Meidän kehittämässä KokoNainen- työtöteessä naiseus nähdään voimavarana kuntoutumisessa. Ajatus on käännetty niin päin, että naiseus, joka on ollut erityispiirre ja haitta päihteiden käytön aikana, nähdäänkin erityispiirteenä ja voimavarana kuntoutumisessa ja toipumisessa. Työtöteen koko kivijalka ja ydin rakentuu ajatukselle, että naiseus itsessä on arvostettava asia sekä ajatukselle, että on erilaisia tapoja olla nainen ja kaikki tavat ovat yhtä oikeita ja arvokkaita. Näiden ajatusten päälle lähdetään rakentamaan parempaa itsetuntoa, itsekunnioitusta sekä oman sukupuolen ja naiseuden hyväksymistä. Näitä asioita käsittelemällä tähdätään päihteettömyyden ylläpitämiseen. Tuetaan saavutettua päihteettömyyttä tai pyritään päihteiden käytön vähentämiseen ja kokonaisvaltaiseen toipumiseen.

KokoNainen-työtöteeseen on valittu seitsemän teemaa, jotka ovat rakentuneet yhteistyössä toiminnassamme mukana olleiden naisten kanssa. Ajatteleme, että päihteistä toipumista tuettaessa, olisi hyvä käydä naisten kanssa kaikki seitsemän teemaa jollakin tasolla läpi. Naisten yksilöllinen tilanne vaikuttaa siihen, mikä tai mitkä teemat ovat kenellekin kaikkein tärkeimpiä. KokoNainen-työtöteen teemat ovat häpeä ja syyllisyyden tunteet, tunteiden käsittely ja tunnetyöskentely, naisten omat rajat, väkivalta, seksuaalisuus, itsetunto ja itsensä hyväksyminen sekä sosiaaliset suhteet. Näiden lisäksi naisten kanssa puhutaan myös rehellisyydestä, sillä toiminnassamme mukana olleet naiset ovat tuottaneet, että rehellisyys on lähtökohta toipumisella. Näistä teemoista kuulet podcastin seuraavissa jaksoissa.

Kokonaiset, tarvitaan joku, joka tulee avuksi.